

Na osnovu člana 10. stav 5. Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 34/02) i Poglavlja I Odjeljka E. tačke 3. Naredbe o mjerama kontrole zaraznih i parazitarnih bolesti životinja, njihovom provođenju i finansiranju u 2010. godini ("Službeni glasnik BiH", broj 19/10), Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine donio je

## **PRAVILNIK**

### **O PROGRAMU TESTIRANJA ZA SMANJENJE PRISUTNOSTI ODREĐENIH SEROTIPOVA SALMONELA KOD PERADI VRSTE GALLUS GALLUS I ĆURKI**

#### **POGLAVLJE I. OPĆE ODREDBE**

##### **Član 1.**

(Predmet i područje primjene)

Ovim Pravilnikom utvrđuju se mjere za rano otkrivanje, dijagnostiku, sprječavanje širenja, suzbijanje i iskorjenjivanje infekcija peradi određenim serotipovima salmonela, kao i način njihovog provođenja.

##### **Član 2.**

(Pojmovnik)

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom Pravilniku imaju slijedeće značenje:

- a) "brojleri" su perad starija od 72 sata namijenjena za proizvodnju mesa;
- b) "vlasnik ili imatelj peradi" je pravno ili fizičko lice u čijem je vlasništvu perad, odnosno lice koje ima pravo čuvanja, uzgoja, transporta i korištenja peradi (u daljnjem tekstu: vlasnik);
- c) "imanje" je svaki objekt ili prostor gdje se stalno ili privremeno drži ili uzgaja perad;
- d) "imanje za uzgoj" je objekt za uzgoj i eksploataciju roditeljskog jata s najmanje 250 jedinki, radi reprodukcije;
- e) "imanje za odgoj podmlatka" je objekt za odgoj mladih koka nesilja s najmanje 250 jedinki, radi proizvodnje konzumnih jaja;
- f) "imanje koka nesilja" je objekt za držanje kokoši s najmanje 250 jedinki, radi proizvodnje konzumnih jaja;
- g) "imanje za tov peradi" je objekt za tov brojlerskih pilića s najmanje 250 jedinki, radi proizvodnje mesa;
- h) "perad" su domaće kokoši iz roda Gallus-gallus;
- i) "jaja za priplod" su jaja peradi namijenjena za inkubiranje i proizvodnju pilića;
- j) "jato" je sva perad na imanju iste starosti, istog zdravstvenog i imunog statusa, koja se drži unutar istog objekta ili istog ograđenog prostora i predstavlja jednu epidemiološku cjelinu;
- k) "jednodnevni pilići" su pilići starosti 72 sata;
- l) "karantena" je odvojeni dio imanja u kome se drži perad u potpunoj izolaciji bez kontakta s drugom peradi i gdje se provode laboratorijska ispitivanja;
- m) "ovlaštena laboratorija" je laboratorija koja je ovlaštena od strane nadležnog organa entiteta i Brčko Distrikta BiH za provođenje dijagnostičkog ispitivanja, u skladu s ovim Pravilnikom;
- n) "proizvodna jedinica" je dio imanja koji je namijenjen za prostorno i ventilacijsko odvojeno držanje jata peradi i predstavlja odvojenu tehnološku cjelinu;
- o) "salmonele" su:
  - 1) salmonela kategorije 1: Salmonella enteritidis i Salmonella typhimurium, osim kulture vakcinalnih sojeva;
  - 2) salmonela kategorije 2: Salmonella hadar, Salmonella virchow i Salmonella infantis;
  - 3) Salmonella gallinarium i Salmonella pullorum;
- p) "vlastita kontrola" je dijagnostičko ispitivanje koje vlasnik ili odgovorno lice imanja provodi u okviru internog kontrolnog programa radi otkrivanja i suzbijanja salmonela i o tome vodi evidenciju, u skladu sa ovim Pravilnikom;
- r) "službena kontrola" je postupak koji provodi nadležni veterinarski inspektor radi otkrivanja i suzbijanja infekcije salmonelom, u skladu s ovim Pravilnikom;
- s) "službeni nadzor" je redovna kontrola imanja od strane nadležnog veterinarskog inspektora, u skladu s ovim Pravilnikom;
- t) "inkubatorska stanica" je objekt u kome se inkubiraju priplodna jaja radi dobijanja jednodnevnih pilića;
- u) "nadležni organi" su Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ured) Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;

- v) "nadležni inspekcijski organi" su Federalna uprava za inspekcijske poslove Federacije Bosne i Hercegovine, Republička uprava za inspekcijske poslove Republike Srpske i Inspektorat Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;
- z) "nadležni veterinarski inspektor" je inspektor zadužen za određeno administrativno područje.

**Član 3.**  
(Infekcija salmonelom)

- (1) Sumnja na infekciju salmonelom kategorije 1 ili kategorije 2 postoji ako je poslije provedene vlastite kontrole od strane vlasnika imanja na imanju izolirana salmonela od strane ovlaštene dijagnostičke veterinarske laboratorije.
- (2) Infekcija salmonelom kategorije 1 ili kategorije 2 postoji ako je infekcija potvrđena od strane ovlaštene dijagnostičke veterinarske laboratorije prilikom provođenja službene kontrole.

**Član 4.**  
(Biosigurnosne mjere)

Vlasnik peradi na imanju za uzgoj, za odgoj podmlatka, eksploataciju koka nesilja i za tov peradi mora u objektima provoditi higijenske mjere i mjere biološke sigurnosti a da perad iz svoje populacije drži na način kojim će rizik od infekcije salmonelom biti smanjen na minimum.

**Član 5.**  
(Vakcinacija)

Vakcinacija peradi za uzgoj i odgoj podmlatka peradi može se izvršiti kod pilića i mladih nesilja protiv salmonele kategorije 1 u skladu s odredbama Pravilnika za kontrolu salmonela i drugih određenih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom ("Službeni glasnik BiH," broj 46/10).

**Član 6.**  
(Obaveza prijavljivanja)

- (1) Vlasnik peradi mora obavijestiti veterinarskog inspektora o prijemu novo useljene peradi na imanju, te izraditi program vlastite kontrole koji odobravaju nadležni organi entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.
- (2) U slučaju sumnje na infekciju salmonelom izvještavanje se vrši u skladu s odredbama Odluke o zaraznim bolestima ("Službeni glasnik BiH", broj 33/04).

**POGLAVLJE II. IMANJE ZA UZGOJ PERADI**

**Član 7.**  
(Vlastita kontrola na imanju)

- (1) Vlasnik peradi za uzgoj i reprodukciju mora osigurati da se na njegovom imanju:
- a) ispituje podmladak roditeljskog jata tako što će se uzorkovati:
- 1) jednodnevni pilići, i to:
- ako ima pilića uginulih tokom transporta uzima se uzorak od svih uginulih pilića, ali ne više od 20 jedinki,
  - uzima se zbirni uzorak prve stolice (mekonijuma) od najmanje 300 jednodnevnih pilića iz najmanje tri različite transportne kutije. Uzorci moraju biti reprezentativni za cijelu isporuku. Zbirni uzorak se usitnjava i od toga se priprema poduzorak od 25 grama za ispitivanje u laboratoriji, u skladu s tačkom 3.1.3. Dodatka I - Program ispitivanja u cilju smanjenja prisustva *Salmonelle enteritidis*, *Salmonelle typhimurium*, *Salmonelle hadar*, *Salmonelle infantis*, i *Salmonelle virchow* kod odraslih jata za eksploataciju peradi (*gallus gallus*), koji je odštampan uz ovaj Pravilnik i čini njegov sastavni dio ( u daljnjem tekstu: Dodatak I), ili

- uzima se po 10 grama podložaka s ostacima fecesa iz 25 različitih kutija pilića. Zbirni uložak se usitnjava i od njega se priprema poduzorak od 25 grama za ispitivanje u laboratoriji u skladu s tačkom 3.1.1. Dodatka I. Ako postoji manje od 25 transportnih kutija onda se uzorci moraju uzeti iz svih kutija;

2) perad stara četiri sedmice i jedinke dvije sedmice prije pronošenja ili preseljenja u objekt za proizvodnju ispituju se u skladu s tačkom 2.2.2.1. Dodatka I; 2) roditeljsko jato za eksploataciju tokom perioda nesivosti, a uzorkovanje se obavlja svake druge sedmice tokom perioda nesenja. Ispitivanje će se vršiti u skladu s tač. 2., 2.1., 2.2.1., 2.1.1. alineja druga, 2.2.2, 2.2.2.1., 3., 3.1., 3.1.2., 3.1.3, 3.2., 3.3. i 3.4. Dodatka I; 3) svaka pošiljka isporučene hrane i da ima rezultate ispitivanja na salmonelle od strane proizvođača hrane.

(2) Vlasnik peradi mora čuvati zapisnike o uzorkovanju i rezultatima ispitivanja tri godine počevši od dana dobijanja rezultata ispitivanja i da ih dostavlja nadležnom organu entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine a oni Uredu.

#### Član 8.

(Mjere prije službenog utvrđivanja bolesti)

Imanje ili proizvodna jedinica stavljaju se u karantenu ako poslije provedene vlastite kontrole i dalje postoji sumnja na infekciju salmonelom. Perad i jaja se mogu iznositi samo u dijagnostičke svrhe.

#### Član 9.

(Službene kontrole)

(1) U slučaju prijavljivanja sumnje na infekciju salmonelom kategorije 1 i kategorije 2 veterinarski inspektor provodi odmah službenu kontrolu sumnjivih imanju u svim fazama proizvodnje na imanjima za uzgoj, u skladu s tačkom 2.1.2.2., a u vezi s tač. 2.2.2.2., 3.1.2., 3.1.3., 3.2. i 3.3. Dodatka I.

(2) U slučaju službene kontrole nije potrebna vlastita kontrola imanja iz člana 7. ovog Pravilnika.

#### Član 10.

(Mjere poslije potvrđene infekcije)

(1) Imanje se stavlja u karantenu kada je na osnovu službene kontrole potvrđena infekcija salmonelom kategorije 1. Sa imanja ili imanja s više proizvodnih jedinica iz zaražene proizvodne jedinice mogu se iznositi:

a) perad:

- 1) u dijagnostičke svrhe;
- 2) radi klanja na osnovu analize rizika i poslije odobrenja nadležnog inspeksijskog organa, kada su poduzete sve mjere za sprječavanje širenja infekcije u toku prijevoza do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana perad termički obradi;
- 3) kokoši nesilje radi lišavanja života i neškodljivog uklanjanja;

b) neinkubirana jaja:

- 1) radi prerade u objekte za preradu jaja, ukoliko je osigurano da će biti tretirana na način kojim se garantira da su salmonelle kategorije 1 uništene u skladu s posebnim propisom;
- 2) radi neškodljivog uklanjanja.

(2) Imanje se stavlja u karantenu kada je na osnovu službene kontrole potvrđena zaraza salmonelom kategorije 2. Sa imanja ili imanja s više proizvodnih jedinica iz zaražene proizvodne jedinice mogu se iznositi:

a) kokoši:

- 1) u dijagnostičke svrhe;

- 2) poslije liječenja, vakcinacije ili drugih vrsta tretmana radi premještanja u drugu očišćenu i dezinficiranu proizvodnu jedinicu na istom imanju;
- 3) radi klanja na osnovu analize rizika i poslije odobrenja nadležnog inspekcijanskog organa, kada su poduzete sve mjere za sprječavanje širenja infekcije u toku prijevoza do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana perad termički obradi;
- 4) radi neškodljivog uklanjanja;

b) neinkubirana jaja:

- 1) radi prerade u objektu za preradu jaja, ukoliko je osigurano da će biti tretirana na način kojim se garantira da su salmonеле kategorije 2 uništene, u skladu s posebnim propisom;
- 2) radi neškodljivog uklanjanja.

(3) Veterinarski inspektor provodi epidemiološko ispitivanje radi utvrđivanja izvora infekcije.

(4) Priplodna jaja koja se nalaze u inkubatorskoj stanici, a koja potiču s imanja za uzgoj ili su iz proizvodne jedinice s imanja na kojoj je potvrđena zaraza salmonelom kategorije 1 ili kategorije 2 neškodljivo se uništavaju. Izleženi pilići lišavaju se života i neškodljivo uklanjaju. Izuzetno, može se dozvoliti da se tek izleženi pilići premjeste u drugu očišćenu i dezinficiranu proizvodnu jedinicu na istom imanju gdje će biti vakcinirani ili na drugi način tretirani, a za to vrijeme imanje za uzgoj stavlja se u karantenu.

#### Član 11. (Dezinfekcija)

Dezinfekcija imanja za uzgoj peradi vrši se na način propisan članom 35. ovog Pravilnika.

#### Član 12. (Ukidanje zaštitnih mjera)

(1) Određena karantena imanju za uzgoj roditeljskih jata ukida se kada je zaraza salmonelom prestala postojati.

(2) Zaraza salmonelom iz stava 1. ovog člana prestaje ako:

- a) su sve kokoši, neinkubirana jaja i pilići uklonjeni iz objekta ili zaražene proizvodne jedinice i ako su zaražena priplodna jaja uklonjena iz inkubatorskih stanica;
- b) je provedeno čišćenje i dezinfekcija objekata ili proizvodnih jedinica ili inkubatorske stanice, izvršena deratizacija i ako je potvrđen negativan nalaz na salmonelu (kontrolni brisevi) od ovlaštene laboratorije;
- c) je provedeno dvostruko laboratorijsko ispitivanje s negativnim nalazom u razmaku od dvije sedmice u objektu ili proizvodnoj jedinici gdje je provedeno liječenje ili izvršena vakcinacija kokoši na salmonelu kategorije 2. Prva kontrola provodi se poslije isteka vremena karence.

### **POGLAVLJE III. IMANJE ZA ODGOJ PODMLATKA**

#### Član 13. (Vlastita kontrola na imanju za odgoj podmlatka)

(1) Vlasnik peradi za odgoj podmlatka mora osigurati da se na njegovoj imanju:

a) ispituju jednodnevni pilići i da se uzorkovanje vrši na slijedeći način:

- 1) da se uzmu zbirni uzorci prve stolice (mekonijuma) od 300 jednodневnih pilića iz najmanje tri različite transportne kutije koji moraju biti reprezentativni za cjelokupnu isporuku i da se ispitivanje izvrši u ovlaštenoj laboratoriji, u skladu s tačkom 3.1.2. Dodatka I, ili
- 2) da se zbirni uložak usitni i od njega pripremi poduzorak od 25 g za ispitivanje u laboratoriji, u skladu s tačkom 3.1.1. Dodatka I. Ako postoji manje od 25 kutija za piliće uzorci se moraju uzeti iz svih kutija. Ako ima pilića koji su uginuli tokom transporta uzima se uzorak od svih uginulih pilića, ali ne više od 20 jedinki.

b) ispituju jedinke na prisustvo salmonela dvije sedmice prije pronošenja ili premještanja u jedincu za proizvodnju, u skladu s tač. 2.2 i 3. Dodatak II Programa testiranja koje je neophodno za verifikaciju da je postignut cilj da se smanji prisustvo Salmonella enteritidis i Salmonella typhimurium kod odraslih koka nesilja, koji je odštampan uz ovaj Pravilnik i čini njegov sastavni dio (u daljnjem tekstu: Dodatak II);

c) za svaku isporučenu proizvodnu partiju hrane postoje rezultati ispitivanja na salmonelu.

(2) Vlasnik peradi mora čuvati zapisnike o uzorkovanju, kao i rezultate ispitivanja tri godine počevši od datuma dobijanja rezultata ispitivanja i da ih dostavlja nadležnom organu entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine a oni Uredu.

#### Član 14.

(Stavljanje u promet mladih nesilja)

Vlasnik na imanju za odgoj podmlatka radi proizvodnje konzumnih jaja može staviti u promet isključivo mlade nesilje koje su ispitane na salmonelu kategorije 1 i imaju negativan rezultat ili ako su vakcinirane i imaju potvrdu o vakcinaciji.

#### Član 15.

(Mjere prije službenog utvrđivanja)

(1) Ako poslije provedene vlastite kontrole postoji sumnja na infekciju salmonelom kokoši s imanja za odgoj podmlatka nesilja ili iz sumnjivih proizvodnih jedinica stavljaju se u karantenu a mogu se iznositi samo:

- a) u dijagnostičke svrhe;
- b) radi klanja na osnovu analize rizika i poslije odobrenja nadležnog inspeksijskog organa, kada su poduzete sve mjere za sprječavanje širenja infekcije u toku prijevoza do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana perad termički obradi;
- c) radi lišavanja života i neškodljivog uklanjanja.

(2) Veterinarski inspektor provodi epidemiološko ispitivanje radi utvrđivanja izvora infekcije.

#### Član 16.

(Službena kontrola na imanju)

U slučaju sumnje na infekciju salmonelom kategorije 1 ili kategorije 2, nadležni veterinarski inspektor nalaže ispitivanje peradi, i to:

- a) u svim proizvodnim jedinicama na imanju u slučaju da su Salmonella enteritidis ili Salmonella typhimurium utvrđene makar kod jedne proizvodne jedinice nesilja na imanju;
- b) u slučaju kada smatra da je neophodno;
- c) u skladu s tač. 2.2., 3.1., 3.2., 3.3., i 3.4. i 4. Dodatka II.

#### Član 17.

(Mjere poslije potvrde zaraze)

(1) Imanje se stavlja u karantenu kada je na osnovu službene kontrole potvrđena zaraza salmonelom kategorije 1. sa imanja ili imanja sa više proizvodnih jedinica iz zaražene proizvodne jedinice mogu se iznositi:

- a) mlade kokoši nesilje:
  - 1) u dijagnostičke svrhe;
  - 2) radi klanja na osnovu analize rizika i poslije odobrenja nadležnog inspeksijskog organa, kada su poduzete sve mjere za sprječavanje širenja infekcije u toku prijevoza do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana perad termički obradi;
  - 3) radi lišavanja životinja i neškodljivog uklanjanja;
- b) jaja:
  - 1) radi prerade u objektu za preradu jaja, ukoliko je osigurano da će biti tretirana na način kojim se garantira da je salmonela kategorije 1 uništena u skladu s posebnim propisom;
  - 2) radi neškodljivog uklanjanja.

(2) Imanje se stavlja u karantenu kada je na imanju za odgoj na osnovu kontrole potvrđena zaraza salmonelom kategorije 2. sa imanja ili sa imanja sa proizvodnim jedinicama iz zaražene proizvodne jedinice mogu se iznositi samo:

- a) mlade kokoši nesilje:
  - 1) u dijagnostičke svrhe;
  - 2) poslije vakcinacije ili liječenja radi premještanja u drugu očišćenu i dezinficiranu proizvodnu jedinicu na istoj imanju;
  - 3) radi klanja na osnovu analize rizika i poslije odobrenja nadležnog inspekcijanskog organa, kada su poduzete sve mjere za sprječavanje širenja infekcije u toku prijevoza do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana perad termički obradi;
  - 4) radi lišavanja života i neškodljivog uklanjanja;
- b) jaja:
  - 1) radi prerade u objektu za preradu jaja, ukoliko je osigurano da će biti tretirana na način kojim se garantira da su salmonele kategorije 2 uništene u skladu s posebnim propisom;
  - 2) radi neškodljivog uklanjanja.

Član 18.  
(Dezinfekcija)

Dezinfekcija imanja za odgoj podmlatka vrši se u skladu s članom 35. ovog Pravilnika.

Član 19.  
(Ukidanje zaštitnih mjera)

Naređena karantena imanja ukida se kada je zaraza salmonelom prestala. Smatra se da je zaraza salmonelom iz stava (1) ovog člana prestala postojati ako:

- a) su sve jedinke uklonjene s imanja ili zaražene proizvodne jedinice;
- b) je provedeno čišćenje i dezinfekcija objekata ili proizvodnih jedinica i deratizacija i kada je od strane ovlaštene laboratorije potvrđen negativan nalaz na salmonele (kontrolni bris);
- c) je provedeno dvostruko laboratorijsko ispitivanje s negativnim nalazom u razmaku od dvije sedmice na imanju ili proizvodnoj jedinici gdje je izvršena vakcinacija ili liječenje na salmonelu kategorije 1. ili kategorije 2. prva kontrola se provodi poslije isteka perioda u kome će se prema uputi proizvođača stvoriti dovoljno visok imunološki zaštitni odgovor na vakcinu.

#### **POGLAVLJE IV. IMANJE KOKA NESILJA**

Član 20.  
(Vlastita kontrola na imanju koka nesilja)

- (1) Vlasnik peradi na imanju koka nesilja mora osigurati da se na njegovoj imanju vrše ispitivanja na salmonelu u skladu s tač. 2., 2.1., 2.2., 3. i 3.4. Dodatka II.
- (2) Ispitivanje na salmonelu vrši se svake dvije sedmice a u roku kada se provodi službena kontrola, vlastita kontrola od strane vlasnika ne mora se provoditi.
- (3) Odredbe ovog člana ne odnose se na objekte u kojima se konzumna jaja proizvode isključivo za vlastite potrebe.

Član 21.  
(Mjere prije službenog utvrđivanja zaraze)

Imanje ili sumnjiva proizvodna jedinica stavljaju se u karantenu kada pozitivni rezultati vlastite kontrole ili drugi pokazatelji ukazuju da postoji sumnja na infekciju salmonelom kategorije 1 a kokoši i jaja mogu se iznositi samo u dijagnostičke svrhe dok se ne obavi službena kontrola na imanju.

**Član 22.**  
(Službena kontrola na imanju)

- (1) Veterinarski inspektor na imanju koka nesilja u periodu eksploatacije vrši službenu kontrolu na salmonelu u skladu s tačkom 2.1. a u vezi s tač. 2.2. i 3.4 Dodatka II.
- (2) U slučaju službene kontrole vlastita kontrola imanja nije potrebna.
- (3) Odredbe ovog člana ne odnose se na imanja koje proizvode konzumna jaja isključivo za vlastite potrebe.
- (4) U slučaju prijavljivanja sumnje na infekciju salmonelom veterinarski inspektor vrši službenu kontrolu sumnjivog jata i nalaže:
  - a) da se jaja koja potiču s imanja na kojoj se pojavila sumnja na infekciju salmonelom ne smiju stavljati u promet kao konzumna jaja već moraju proći termičku obradu;
  - b) da jaja koja potiču s imanja na kojoj je potvrđena zaraza *S. enteritidis* ili *S. typhimurium* ili jaja s imanju koje nisu ispitana na salmonelu moraju proći termičku obradu;
  - c) da se kokoši nosilje s imanja koje su ispitane na *S. enteritidis* ili *S. typhimurium*, a rezultati analiza su pozitivni, moraju se lišiti života i neškodljivo ukloniti, a klanje se može provesti u skladu s posebnim propisima i tada je neophodno poduzeti sve mjere da se smanji rizik od širenja zaraze.

**Član 23.**  
(Mjere poslije potvrde zaraze)

- (1) Objekt se stavlja u karantenu kada se prilikom službene kontrole na imanju koka nesilja potvrdi zaraza salmonelom kategorije 1.
- (2) Sa imanja ili zaražene proizvodne jedinice mogu se iznositi:
  - a) kokoši:
    - 1) u dijagnostičke svrhe;
    - 2) radi klanja na osnovu analize rizika i poslije odobrenja nadležnog inspeksijskog organa, kada su poduzete sve mjere za sprječavanje širenja infekcije u toku prijevoza do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana perad termički obradi;
    - 3) radi neškodljivog uklanjanja leševa;
  - b) jaja:
    - 1) radi prerade u objektu za preradu jaja, ukoliko je osigurano da će biti tretirana na način kojim se garantira da su salmonele kategorije 1 uništene u skladu s posebnim propisom;
    - 2) radi neškodljivog uklanjanja.
- (3) Veterinarski inspektor provodi epidemiološko ispitivanje radi utvrđivanja izvora infekcije.

**Član 24.**  
(Dezinfekcija)

Dezinfekcija na imanju koka nesilja vrši se u skladu s članom 35. ovog Pravilnika.

**Član 25.**  
(Ukidanje zaštitnih mjera)

Naređena karantena imanja ukida se kada je zaraza salmonelom kategorije 1 prestala postojati. Zaraza salmonelom kategorije 1 prestaje ako:

- a) su zaražene kokoši i jaja uklonjeni s imanja ili iz zaražene proizvodne jedinice;
- b) je provedeno čišćenje i dezinfekcija imanja ili proizvodnih jedinica, predprostorija, prilaza, postrojenja, uređaja i drugih predmeta koji mogu biti prenositelji salmonele i kada je od strane ovlaštene veterinarske

dijagnostičke laboratorije potvrđen negativan nalaz na salmonelu (kontrolni brisevi). Na imanju i u neposrednom okruženju obavezno se vrši deratizacija.

## **POGLAVLJE V. INKUBATORSKE STANICE**

### **Član 26.**

(Vlastita kontrola inkubatorskih stanica)

- (1) Vlasnik inkubatorske stanice mora na svojoj imanju osigurati da se iz svake proizvodne partije jaja za nasad jednog roditeljskog jata uzima najmanje jedan mješoviti uzorak po inkubatoru.
- (2) Zbirni uzorak uzima se po principu slučajnog uzorka sa pet različitih tacni ili mjesta valiaonika, tako da je pokrivena površina od najmanje 1 m<sup>2</sup>. Zbirni uzorak ispituje se na salmonele u ovlaštenoj laboratoriji, u skladu s tač. 3.1.1., 3.2., 3.3. i 3.4 Dodatka I.
- (3) Kada se jaja za nasad jednog priplodnog jata za proces inkubacije raspoređuju na nekoliko inkubatora, jaja iz svakog inkubatora treba uzorkovati, u skladu s ovim Pravilnikom. Jaja koja se stavljaju u inkubator moraju se obilježiti radi lakše identifikacije.
- (4) Ako se u procesu inkubacije ne koriste tacne u inkubatorima onda treba ispitivati mješovite uzorke od 25 g sa 25 različitih tacni. Uzorak može da čini zdrobljeno i pomiješano po 10 g razbijenih ljuski jaja ili da se uzorak sastoji od mekonijuma jednodnevnih pilića.
- (5) Vlasnik inkubatorske stanice ne mora provoditi ispitivanje i u inkubatorskoj stanici ako je on i vlasnik imanja za uzgoj s koje potiču jaja za nasad, a vršio je redovno kontrolu i ispitivanje na salmonele.
- (6) Vlasnik inkubatorske stanice mora čuvati zapisnike o uzorkovanju i rezultate ispitivanja najmanje tri godine počevši od dana dobijanja rezultata ispitivanja, kao i da ih dostavlja nadležnom organu entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine a oni Uredu.

### **Član 27.**

(Mjere kod sumnje na infekciju)

- (1) Inkubator ili sumnjiva inkubatorska jedinica stavlja se u karantenu ako postoji sumnja da se u inkubatoru nalaze priplodna jaja s inficirane imanja salmonelom kategorije 1 ili kategorije 2 ili da se nalaze upravo izleženi pilići od takvih jaja.
- (2) Iz inkubatora ili iz sumnjive inkubatorske jedinice priplodna jaja ili jednodnevni pilići mogu se iznositi samo u dijagnostičke svrhe.
- (3) S jajima iz inkubatorske stanice koja su obilježena kao jaja za nasad postupa se u skladu s članom 10. stav (4) ovog Pravilnika. Vlasnik inkubatorske stanice mora provoditi mjere dezinfekcije i deratizacije.
- (4) Jednodnevni pilići ili jaja za nasad iz inkubatorske stanice ili inkubatorske jedinice s pozitivnim rezultatom ispitivanja na salmonele kategorije 1 ili kategorije 2 ne smiju se stavljati u promet, osim u slučaju iz člana 10. stav (4) ovog Pravilnika.
- (5) Veterinarski inspektor provodi epidemiološko ispitivanje radi utvrđivanja izvora infekcije.

### **Član 28.**

(Dezinfekcija )

Dezinfekcija inkubatorske stanice vrši se u skladu sa članom 35. ovog Pravilnika.

### **Član 29.**

(Ukidanje zaštitnih mjera)

Zaraza salmonelom prestaje i karantena se ukida ako:

- a) su svi zaraženi jednodnevni pilići i jaja za nasad uklonjeni iz inkubatorske stanice ili zaražene inkubatorske jedinice;
- b) je provedeno čišćenje i dezinfekcija inkubatorske stanice ili inkubatorskih jedinica i deratizacija i kada je od strane ovlaštene laboratorije dobijen negativan nalaz na salmonelu (kontrolni brisevi).

## **POGLAVLJE VI. IMANJA ZA TOV PERADI**

### **Član 30.**

(Vlastita kontrola na imanju za tov peradi)

Vlasnik imanja za tov peradi, odnosno brojlera na svom imanju mora vršiti ispitivanje brojlera radi određivanja serotipova salmonela. Jato brojlera mora biti ispitano na prisustvo salmonele prije nego što se uputi na klanje. Rezultati ispitivanja trebaju biti poznati prije otpremanja, a najranije 14 dana prije nego što se životinje upute u klaonicu. Ispitivanja uzoraka brojlera provodi se u skladu s tač. 3.1., 3.2. i 3.3. Dodatka III - *Programi testiranja potrebnih za verifikaciju postignutog cilja za smanjenje prisustva Salmonella enteritidis i Salmonella typhimurium kod jata brojlera.*

### **Član 31.**

(Mjere sumnje na infekciju)

- (1) Imanje ili proizvodna jedinica stavlja se u karantenu ako poslije ispitivanja na prisustvo salmonela na imanju za tov peradi od strane vlasnika postoji sumnja na infekciju salmonelom kategorije 1.

Sa sumnjivog imanja ili proizvodne jedinice mogu se iznositi samo:

- a) brojleri u dijagnostičke svrhe;
- b) brojleri radi klanja na osnovu analize rizika i poslije odobrenja nadležnog inspekcijskog organa, kada su poduzete sve mjere za sprječavanje širenja infekcije u toku prijevoza do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana perad termički obradi;
- c) brojleri radi lišavanja života i neškodljivog uklanjanja.

- (2) Mjere iz ovog člana primjenjuju se na svu tovnu perad koja ide u promet, osim one koja se nalazi na imanjima i koristi se za vlastite potrebe.

### **Član 32.**

(Službena kontrola)

U slučaju sumnje na infekciju salmonelom kategorije 1 ovlaštena veterinarska dijagnostička laboratorija i vlasnik peradi dužni su da istu prijave veterinarskom inspektoru koji će provesti službenu kontrolu u skladu s tač. 1., 2. i 3.1. - 3.3. Dodatka III.

### **Član 33.**

(Mjere poslije potvrde zaraze)

- (1) Kada se na osnovu službene kontrole na imanju za tov peradi potvrdi zaraza salmonelom kategorije 1 sve jedinice u jatu moraju biti lišene života i neškodljivo uklonjene kako bi se smanjio rizik širenja salmonele.

- (2) Mjere iz stava (1) ovog člana neće se primjenjivati:

- a) na brojlere koji se upućuju u ovlaštenu laboratoriju u dijagnostičke svrhe;
- b) na brojlere radi klanja na osnovu analize rizika i poslije odobrenja nadležnog inspekcijskog organa, kada su poduzete sve mjere za sprječavanje širenja infekcije u toku prijevoza do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana perad termički obradi.

### **Član 34.**

(Ukidanje zaštitnih mjera)

Zaraza salmonelom je prestala postojati ako je s imanja ili iz proizvodne jedinice uklonjena sva perad, ako je provedeno čišćenje, dezinfekcija i deratizacija i kada je od strane ovlaštene laboratorije potvrđen negativan nalaz na salmonelu (kontrolni brisevi).

**Član 35.**  
(Dezinfekcija)

Poslije uklanjanja peradi i jaja sa zaraženih imanja ili iz zaražene proizvodne jedinice potrebno je:

- a) izvršiti mehaničko čišćenje i pranje, dezinfekciju proizvodnih objekata, prilaza, postrojenja, uređaja i drugih predmeta koji mogu biti kontaminirani salmonelama kategorije 1 i/ili 2 i provesti deratizaciju;
- b) spaliti hranu i prostirku koja može biti nositelj salmonele kategorije 1 i/ili 2 ili spakirati zajedno s đubrivom peradi. Hrana se može podvrgnuti tretmanu kojim je osigurano uništavanje salmonele kategorije 1 i/ili 2 pod uslovom da ne postoji opasnost od širenja infektivnog agensa;
- c) spakirati đubrivo na mjesto koje je nedostupno za perad, dezinficirati i skladištiti najmanje tri sedmice. Tečne izlučevine iz peradarskih objekata ili ostalih lokacija za čuvanje peradi treba dezinficirati;
- d) spaliti i neškodljivo ukloniti inficirani materijal iz inkubatora (kartonske kutije, ulošci za jaja i drugi otpad) i sve zaprljane površine očistiti i dezinficirati kako bi se spriječilo širenje salmonela.

**Član 36.**  
(Zaštitne mjere kod Salmonelle gallinarum i Salmonelle pullorum)

- (1) Ovlaštena dijagnostička veterinarska laboratorija i vlasnik imanja u svim vrstama proizvodnje peradi dužni su nalaz o postojanju infekcije Salmonellom gallinarum i Salmonellom pullorum koja je izolirana i potvrđena u okviru vlastite kontrole i službene kontrole odmah prijaviti veterinarskom inspektor.
- (2) Veterinarski inspektor mora narediti lišavanje života i neškodljivo uklanjanje peradi s imanja ako je potvrđena infekcija Salmonellom gallinarum i Salmonellom pullorum.
- (3) Vakcinacija protiv Salmonelle gallinarum i Salmonelle pullorum nije dozvoljena, kao ni vakcina koja sadrži antigen Salmonelle gallinarum i Salmonelle pullorum u bilo koje svrhe (testovi u naučne svrhe, pokusna imanja).
- (4) Izuzetno, nadležni veterinarski inspektor može odobriti odstupanje od stava (3) ovog člana ukoliko se ne dovodi u pitanje širenje zaraze.

**Član 37.**  
(Službeni nadzor)

Veterinarski inspektor vrši službeni nadzor imanja za uzgoj, za odgoj podmlatka, koka nesilja, za uzgoj tovnje peradi i inkubatorskih stanica u skladu s ovim Pravilnikom.

**POGLAVLJE VII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE**

**Član 38.**  
(Dodaci)

Dodaci I, II i III sastavni su dio ovog Pravilnika i isti se objavljuju zajedno s Pravilnikom.

**Član 39.**  
(Stupanje na snagu)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

Broj 02-2-02-2-1126-7/10  
30. septembra 2010. godine

Direktor  
Doc. dr. **Drago N. Nedić**, s. r.

**DODATAK I**

Program testiranja određen za potvrđivanje ostvarenosti cilja za smanjenje prisutnosti bakterija *Salmonella enteritidis*, *Salmonella hadar*, *Salmonella infantis*, *Salmonella typhimurium* i *Salmonella virchow* kod odraslih rasplodnih jata (rasplodna jata u proizvodnji) vrste *Gallus gallus* i ćurki

**1. Obim uzimanja uzoraka**

Uzimanje uzoraka mora obuhvatiti sva odrasla rasplodna jata vrste *Gallus gallus* sa najmanje 250 jedinki ("rasplodna jata").

**2. Monitoring (praćenje) rasplodnih jata**

**2.1. Lokacija, učestalost i način uzimanja uzoraka**

Za potrebe ovog Programa uzorci rasplodnih jata uzimaju se na inicijativu subjekta u poslovanju s hranom i kao dio službenih kontrola.

**2.1.1. Uzimanje uzoraka na inicijativu subjekta u poslovanju s hranom**

Uzorci se uzimaju svake dvije sedmice na mjestu koje je na osnovu dostavljenog programa vlastite kontrole nadležni organ entiteta i Brčko Distrikta BiH odredio između slijedeće dvije mogućnosti:

- (a) u valionici; ili
- (b) na imanju:

Nadležni organ entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine primjenjuje jednu od gore navedenih mogućnosti na cjelokupni program testiranja za sva rasplodna jata brojerskih pilića i na jednu od tih mogućnosti za rasplodna jata nesilica. Uzorkovanje na imanjima koje uglavnom izvoze ili trguju jajima za nasad s drugim državama, u svakom se slučaju odvija na imanju i utvrđuje postupak prema kojem subjekt u poslovanju hranom, lice koje uzima uzorak ili laboratorija koja provodi analizu bez odlaganja obavještavaju nadležni organ entiteta i Brčko Distrikta BiH, a oni Ured o otkrivanju serotipova salmonela navedenih u članu 1. stavu (1) ovog Programa ("relevantna salmonela") tokom uzimanja uzorka na inicijativu subjekta u poslovanju s hranom.

Odstupajući od propisanog, ukoliko je za dvije uzastopne kalendarske godine postignut cilj vezan za smanjenje prisutnosti bakterija iz roda *Salmonella*, uzorkovanje na imanju može se pomaknuti na svake tri sedmice, što je diskrecijsko pravo nadležnog organa entiteta i Brčko Distrikta BiH. Nadležni organ entiteta i Brčko Distrikta BiH može se odlučiti na povrat na dvosedmični interval ispitivanja u slučaju da se na imanju otkrije pozitivno jato i/ili u bilo kojem drugom slučaju koje nadležni organ entiteta i Brčko Distrikta BiH smatra primjerenim.

**2.1.2. Uzimanje uzoraka u okviru službene kontrole**

Ne isključujući odredbe Pravilnika za kontrolu salmonela i drugih određenih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom, službeno uzimanje uzoraka sastoji se od:

**2.1.2.1. Ukoliko se uzorci uzimaju u valionici na inicijativu subjekta u poslovanju s hranom:**

- (a) rutinskog uzimanja uzoraka svakih 16 sedmica u valionici, koje u tom slučaju zamjenjuje odgovarajuće uzimanje uzoraka na inicijativu subjekta u poslovanju s hranom;
- (b) rutinskog uzimanja uzoraka na imanju ili imanju u dva navrata tokom proizvodnog ciklusa, prvi puta u roku od četiri sedmice nakon prijelaza u fazu nesivosti ili preseljenja u objekt za nesenje, a drugi put pri kraju faze nesivosti, najranije osam sedmica prije završetka proizvodnog ciklusa;
- (c) dodatnog uzimanja uzoraka na imanju ili imanju radi utvrđivanja relevantne salmonele nakon otkrivanja pozitivnih nalaza u uzorcima iz valionice.

2.1.2.2. Ukoliko se uzorci uzimaju na imanju ili imanju na inicijativu subjekta u poslovanju s hranom, rutinsko uzimanje uzoraka mora se provesti u tri navrata tokom proizvodnog ciklusa:

- (a) u roku od četiri sedmice nakon prijelaza u fazu nesivosti ili preseljenja u objekt za nesenje;
- (b) pri kraju faze nesivosti, najranije osam sedmica prije završetka proizvodnog ciklusa;
- (c) u bilo kojem trenutku tokom proizvodnje nakon isteka dovoljno vremena od uzimanja uzoraka iz podtačaka (a) i (b) ove tačke.

2.1.2.3. Odstupajući od stava 2.1.2.1. i 2.1.2.2., ukoliko je za dvije uzastopne kalendarske godine postignut cilj smanjenje prisutnosti bakterija iz roda *Salmonella*, nadležni organ entiteta i Brčko Distrikta BiH može zamijeniti rutinska uzorkovanja uzorkovanjem:

- (a) na imanju u jednoj prilici bilo kada tokom proizvodnog ciklusa i jednom godišnje u valionici; ili
- (b) na imanju u dvije prilike koje su međusobno dovoljno udaljene bilo kada tokom proizvodnog ciklusa.

Uzorkovanje koje se provodi u sklopu službene kontrole zamjenjuje uzorkovanje na inicijativu subjekta u poslovanju s hranom.

## **2.2. Protokol uzimanja uzoraka**

### **2.2.1. Uzimanje uzoraka u valionici**

Pri svakom uzorkovanju uzima se barem jedan uzorak po rasplodnom jatu. Uzorkovanje se treba podesiti da bude na dan izvale kada su dostupni uzorci iz svih rasplodnih jata, a sav materijal iz svih valionika iz kojih se izvaljeni pilići premještaju na dan uzorkovanja treba razmjerno doprinijeti setu uzoraka. Ukoliko je u valionicima više od 50 000 jaja po jednom jatu, od tog jata se sakuplja drugi uzorak.

Uzorak se sastoji barem od:

- (a) jednog zbirnog uzorka vidljivo uprljanih podložaka košara za valjenje, koji se nasumično uzima iz pet odvojenih košara za valjenje dok se ne dosegne površina od ukupno najmanje 1 m<sup>2</sup>; međutim, ukoliko se uložena jaja iz jednog rasplodnog jata nalaze u više valionika, jedan ovakav zbirni uzorak uzima se iz do pet valionika; ili
- (b) jednog uzorka koji se uzima s jednim ili nekoliko navlaženih tekstilnih briseva ukupne površine od barem 900 cm<sup>2</sup>, uzetog neposredno nakon premještanja peradi s čitave površine podloge od barem ukupno pet košara za valjenje, ili pahuljica s pet mjesta, uključujući s poda, u svim košarama za valjenje, a najviše do pet košara za valjenje s izvaljenim jajima iz jata, osiguravajući da je uzet barem jedan uzorak po jatu iz kojeg potiču jaja; ili
- (c) 10 g ljuski razbijenih jaja uzetih iz ukupno 25 različitih košara za valjenje (tj. 250 g početnog uzorka) u do pet valionika s izvaljenim jajima iz jata, zdrobljenim, pomiješanim i poduzorkovanim od čega se uzima 25 g poduzorka za ispitivanje.

Postupak izložen u tačkama (a), (b) i (c) potrebno je slijediti radi uzorkovanja na inicijativa operatera, kao i za službeno uzorkovanje. Nije obavezno uključiti valionik s jajima iz različitih jata ukoliko je barem 80 % jaja u drugim uzorkovanim valionicima.

### **2.2.2. Uzimanje uzoraka na imanju**

#### **2.2.2.1. Rutinsko uzimanje uzoraka na inicijativu operatera**

Uzorkovanje se prvenstveno sastoji od uzoraka fecesa, a namijenjeno je otkrivanju 1 %-tne učestalosti pojavnosti u jatu s 95 %-tnim nivoom sigurnosti. U tu svrhu uzorci moraju sadržavati jedno od slijedećeg:

(a) Zbirne uzorke fecesa koji se sastoje od pojedinačnih uzoraka svježeg fecesa, od kojih svaki teži najmanje 1 g i uzimaju se nasumično na različitim mjestima u objekatu za uzgoj peradi, ili ukoliko životinje imaju slobodan pristup u više objekata na određenom imanju, iz svake grupe objekata u kojoj se drže jata. Za analizu uzorci fecesa se mogu objediniti u najmanje dva zbirna uzorka.

Broj mjesta na kojima se uzimaju pojedinačni uzorci fecesa za pripremu zbirnog uzorka je slijedeći:

| Broj peradi koja se drži u jatu | Broj uzoraka fecesa koji se uzimaju u jatu |
|---------------------------------|--------------------------------------------|
| 250 - 349                       | 200                                        |
| 350-449                         | 220                                        |
| 450-799                         | 250                                        |
| 800-999                         | 260                                        |
| 1 000 ili više                  | 300                                        |

(b) Brisevi obuće i/ili uzorci prašine:

Navlake za obuću moraju imati zadovoljavajuću sposobnost upijanja vlage. Mogu se upotrijebiti i "čarape" od gaze, koje su u tu svrhu prihvatljive.

Površina navlake za obuću mora biti natopljena odgovarajućim rastvorom (poput 0,8 % rastvora natrijeva hlorida, 0,1% peptona u sterilnoj deioniziranoj vodi, sterilnoj vodi ili bilo kojeg drugog otapala koje odobri nadležni organ).

Prostor se obilazi hodajući tako da se sakupe reprezentativni uzorci iz svih dijelova objekta ili odgovarajućeg sektora. To uključuje područja sa steljom i podnicama, ukoliko je hodanje po podnicama sigurno. U uzorkovanje su uključeni i svi odvojeni odjeljci u sklopu objekta. Po završetku uzorkovanja u odabranoj objekata navlake za obuću se pažljivo skidaju kako se sakupljeni materijal ne bi odvojio.

Uzorci se sastoje od:

(i) pet pari navlaka za obuću, gdje svaki predstavlja oko 20 % površine objekta; brisevi se radi analize mogu objediniti u minimalno dva zbirna uzorka; ili

(ii) barem jednog para brisa obuće koji predstavlja čitavo područje objekta i dopunski uzorak prašine koji se sakuplja s više mjesta kroz čitavu nastambu s površina koje imaju vidljivo nakupljenu prašinu. Za sakupljanje uzoraka prašine koristi se jedan ili nekoliko navlaženih tekstilnih brisa ukupne površine od barem 900 cm<sup>2</sup>.

(c) Uzorci iz rasplodnih jata koja se drže u kavezima mogu se sastojati od samo - pomiješanog fecesa iz pokretnih traka za prikupljanje fecesa, strugača ili dubokih jama, ovisno o tipu objekta. Dva uzorka od najmanje 150 g prikupljaju se za pojedinačno ispitivanje s:

(i) pokretnih traka za prikupljanje fecesa ispod svakog reda kafeza, koje redovno protiču i prazne se pužnim pogonom ili pokretnim trakama;

(ii) sistema jama za prikupljanje fecesa, s usmjerivača ("deflektora") ispod kafeza s kojih se struže feces u duboku jamu ispod objekta;

(iii) sistema jama za fecese u stepenastom s kavezima, u kojima su kafezi izbočeni i feces pada direktno u jamu.

U jednom uobičajeno postoji više redova kafeza. Zbirni uzorci fecesa iz svakog reda zastupljeni su u općem zbirnom uzorku. Iz svakog se jata uzimaju dva zbirna uzorka, kako je opisano u slijedećim podstavovima od trećeg do šestog:

U sistemima s pokretnim trakama i strugačima oni se pokreću na dan uzorkovanja prije uzimanja uzoraka.

U sistemima s usmjerivačima ("deflektorima") ispod kafeza i strugačima, prikupljaju se zbirni uzorci fecesa koji se nalaze priljubljeni na strugaču nakon njegovog puštanja u pogon.

U sistemima sa stepenastim kavezima bez pokretnih traka ili sistema strugača, zbirni uzorci fecesa prikupljaju se iz duboke jame.

Sistemi s pokretnom trakom za prikupljanje fecesa: zbirni fekalni materijal prikuplja se na istovarnim krajevima trake.

#### 2.2.2.2. Službeno uzimanje uzoraka

(a) Rutinsko uzimanje uzoraka obavlja se u skladu s tačkom 2.2.2.1. ovog Dodatka.

(b) Uzimanje potvrđenih uzoraka nakon otkrivanja relevantne salmonele u uzorcima iz valionice, provodi se kako slijedi:

Osim uzorkovanja kako je opisano u tački 2.2.2.1. dopunski se uzorci mogu prikupiti radi mogućeg ispitivanja antimikrobnih lijekova ili inhibicije rasta bakterija kako slijedi: ptice se uzimaju nasumice iz svakog objekta na imanju, uobičajeno do pet jedinki po objektu, osim ukoliko nadležni veterinarski inspektor smatra da je potrebno uzorkovati veći broj peradi. Ukoliko se ne potvrdi izvor zaraze, provodi se antimikrobno ispitivanje ili novo bakteriološko ispitivanje na salmonelu u jatima ili njihovom potomstvu prije podizanja trgovinskih ograničenja. Ukoliko se otkriju antimikrobni lijekovi ili inhibitori rasta bakterija, smatra se da je infekcija salmonelom potvrđena.

(c) Sumnjivi slučajevi

U izuzetnim slučajevima kada nadležni veterinarski inspektor ima razloga za sumnju na lažno negativne rezultate prilikom prvog službenog uzorkovanja na imanju, može se provesti drugo službeno potvrđno uzorkovanje koje se sastoji od fecesa ili peradi (za otkrivanje salmonela u organima).

U izuzetnim slučajevima kada nadležni veterinarski inspektor ima razloga za sumnju na nepravilno uzorkovanje na imanju provedeno na inicijativu subjekta u poslovanju s hranom, može se provesti daljnje službeno uzorkovanje.

### 3. Pretraga uzoraka

#### 3.1. Priprema uzoraka

##### 3.1.1. Podlošci košara za valenje

(a) staviti u 1 l puferirane peptonske vode (engl. Buffered Peptone Water - u daljnjem tekstu: BPW), koja je prethodno ugrijana na sobnoj temperaturi i lagano promiješati;

(b) nastaviti s kultiviranjem uzorka prema metodi izdvajanja bakterija iz tačke 3.2. ovog Dodatka.

##### 3.1.2. Uzorci navlaka za obuću i uzorci prašine

(a) pažljivo otpakirati svaki par navlaka za obuću (ili "čarapa") i uzoraka prašine (obris tkaninom) kako bi se izbjeglo odvajanje pripadajućeg fekalnog materijala i staviti ih u 225 ml BPW koja je prethodno ugrijana na sobnoj temperaturi. Bris za obuću/navlake za obuću i bris prašine u potpunosti se uranjaju u BPW kako bi se oko uzorka osiguralo dovoljno slobodne tekućine radi odmicanja salmonele s uzorka, te se stoga prema potrebi može dodati još BPW-a. Od brisa obuće i brisa tkaninom rade se odvojeni preparati;

(b) ako se pet pari navlaka za obuću objedinjuje u dva zbirna uzorka, staviti pet pojedinačnih uzoraka u najmanje 225 ml BPW i osigurati da su svi uzorci potpuno uronjeni u BPW;

(c) protresti kako bi došlo do potpunog zasićenja uzorka i nastaviti s kultiviranjem uzorka prema metodi izdvajanja bakterija iz tačke 3.2. ovog Dodatka.

### 3.1.3. Ostali uzorci fekalnog materijala

- (a) Uzorci fecesa objedinjuju se u zajednički uzorak i temeljito miješaju, a 25 g poduzorka se sakuplja radi uzgoja bakterija.
- (b) 25 g poduzorka dodaje se u 225 ml BPW-a koja je prethodno ugrijana na sobnu temperaturu.
- (c) Nastavlja se s kultiviranjem uzorka prema metodi izolacije opisanoj u tački 3.2.

Ako su ISO standardi o pripremi relevantnih uzoraka za otkrivanje salmonele usaglašeni, primjenjuju se i zamjenjuju gore navedene odredbe o pripremi uzoraka.

### 3.2. Metoda izolacije uzročnika

Izolacija vrsta iz roda *Salmonella* provodi se prema Izmjeni i dopuni 1. EN/ISO 6579-2002/AMD1:2007. "Mikrobiologija hrane i stočne hrane - Horizontalna metoda za izolaciju vrsta iz roda *Salmonella* - Izmjena i dopuna 1: Prilog D: Izolacija vrsta iz roda *Salmonella* iz fecesa životinja i uzoraka iz okoliša iz primarne proizvodne faze."

Inkubirani BPW od uzoraka navlaka za obuču i drugih uzoraka fekalnog materijala iz tačke 3.1. ovog Dodatka moguće je objediniti za daljnju kultivaciju. U tu svrhu treba inkubirati oba uzorka u BPW kao i obično. Od svakog uzorka uzeti 1 ml inkubiranog bujona i temeljito promiješati, a zatim uzeti 0,1 ml mješavine i inokulirati na MSRV podlogu na uobičajeni način.

Uzorke u BPW-u nakon inkubacije ne smije se tresti, miješati ili na drugi način mućkati jer to otpušta inhibitorne supstance i smanjuje kasniju izolaciju na MSRV hranjivoj podlozi.

### 3.3. Serotipizacija

Iz svakog pozitivnog uzorka tipizira se barem jedan izolat po sistemu Kaufmann-White.

## 4. Rezultati i izvještavanje

U svrhu provjere ostvarivanja cilja iz člana 1. ovog Programa rasplodno jato se smatra pozitivnim ako se u jednom ili više fekalnih uzoraka uzetih na imanju utvrdi prisutnost relevantne salmonele (različite od sojeva vakcine) ili ako postoji druga službena potvrda u zemlji u relevantnim fekalnim uzorcima ili uzorcima organa peradi čak ukoliko se salmonela izolira samo u uzorku prašine.

Navedeno se ne primjenjuje za izuzetne slučajeve sumnjivih rasplodnih jata kada nalaz salmonele na imanju na osnovu uzorkovanja na inicijativu subjekta u poslovanju s hranom, nije potvrđen službenim uzorkovanjem.

Kumulativni rezultati uzorkovanja i testiranja u rasplodnim jatima na nivou imanja sabiraju se na slijedeći način: npr. svako rasplodno jato broji se samo jedanput, bez obzira na broj postupaka uzorkovanja i testiranja. Pozitivna rasplodna jata broje se samo jedanput, bez obzira na broj postupaka uzorkovanja i testiranja.

Izvještaji uključuju:

- (a) detaljni opis primijenjenih postupaka za šemu uzorkovanja i vrstu uzetih uzoraka, ako je potrebno;
- (b) broj postojećih i broj testiranih rasplodnih jata;
- (c) rezultate testiranja;
- (d) obrazloženja rezultata, posebno vezano za izuzetne slučajeve.

**DODATAK II**

*Programi testiranja potrebnih za verifikaciju postignutog cilja za smanjenje prisustva Salmonella enteritidis i Salmonella typhimurium kod koka nesilja*

**1. Obim uzimanja uzoraka**

Program za uzimanje uzoraka mora obuhvatiti sva jata odraslih koka nesilja (u daljnjem tekstu: jata nesilja).

**2. Monitoring nad jatima nesilja**

**2.1 Učestalost i status uzorkovanja**

Uzorci za ispitivanje na salmonele kod jata nesilja uzimaju se na zahtjev vlasnika i veterinarskog inspektora.

Uzimanje uzoraka na zahtjev veterinarskog inspektora obavlja se svakih 15 sedmica.

Prvo uzorkovanje obavlja se kada su nesilje stare  $24 \pm 2$  sedmice.

Uzorkovanje koje obavlja nadležni veterinarski inspektor vrši se:

- na jednom jatu godišnje po imanju koja broji najmanje 1 000 jedinki;
- pri starosti od  $24 \pm 2$  sedmice kod jata nesilja koja se drže na imanjima u kojima je salmonela utvrđena kod prethodnog jata;
- u slučaju kada postoji sumnja na infekciju Salmonella enteritidis ili Salmonella typhimurium kao rezultat epidemiološkog ispitivanja kod pojave bolesti koje se prenose hranom;
- na svim ostalima jatima nesilja na imanju u slučaju da su Salmonella enteritidis ili Salmonella typhimurium utvrđene kod jednog jata nesilja na imanju;
- u slučajevima kada nadležni veterinarski inspektor smatra da je potrebno kontrolirati jato na imanju.

Službeno uzorkovanje može zamijeniti jedno uzorkovanje na zahtjev vlasnika.

**2.2 Izvještaj o uzimanju uzoraka**

Da bi se postigla maksimalna senzitivnost uzorkovanja uzimat će se uzorci i od fekalne supstance i iz okruženja:

- kod jata koja se drže u kavezima uzimat će se 2 x 150 g zbirnog fecesa sa svih pokretnih traka ili sakupljača fecesa na imanju pošto se pusti u pogon sistem za uklanjanje fecesa. U kavezima kod kojih ne postoje sakupljači fecesa ili pokretne trake mora se sakupiti 2 x 150 g mješovitog svježeg fecesa s 60 različitih lokacija ispod kafeza;
- na imanjima gdje se perad drži na podnom sistemu treba uzeti dva para vatiranih navlaka za obuću za uzimanje brisa fecesa ili čarapa pod uslovom da se između uzimanja dva uzorka brisa ne mijenja zaštitna obuća.

Kada uzorkovanje provodi nadležni veterinarski inspektor treba uzeti 250 ml uzorka koji u sebi sadrži najmanje 100 g prašine s velikih izvora prašine iz cjelokupnog objekta. U slučaju da nema dovoljno prašine treba uzeti dodatni uzorak od 150 g zbirnog fecesa ili upotrijebiti još jedan par vatiranih navlaka za obuću za uzimanje brisa fecesa ili čarapa.

Da bi se postigao zadovoljavajući rezultat prilikom uzimanja uzoraka provode se dodatni potrebni testovi kako bi rezultati ispitivanja na salmonelu kod peradi pokazali da ne postoji upotreba antimikrobnih agensa.

Kada se ne potvrdi prisustvo Salmonella enteritidis i Salmonella typhimurium, ali se utvrdi prisustvo antimikrobnih agensa utvrdi inhibicija rasta mikroorganizama, odnosno utvrdi se da su životinje bile tretirane antimikrobnim sredstvima ispitivanje će se smatrati neuspjelim, a uzorkovanje i ispitivanje će se ponavljati sve dok se ne potvrdi prisustvo salmonela ili se dokaže da nije bilo rasta mikroorganizama. Ako se ne može potvrditi prisustvo ili odsustvo uzročnika jato će se smatrati pozitivnim na infekciju salmonelama i bit će uništeno.

Ako postoji sumnja na lažne negativne rezultate prilikom prvog službenog uzorkovanja može se provesti drugo potvrdno ispitivanje koje se sastoji od uzorkovanja fecesa ili peradi.

Kada nadležni veterinarski inspektor ima razloga za sumnju na nepravilno uzorkovanje provedeno na inicijativu vlasnika odnosno držatelja peradi može se provesti službeno uzorkovanje.

### **3. Ispitivanje uzoraka**

#### **3.1 Prijevoz i priprema uzoraka**

Uzorci se šalju lično ili putem kurira u ovlaštenu dijagnostičku veterinarsku laboratoriju na dan sakupljanja uzoraka. U laboratoriji se uzorci drže do ispitivanja u frižideru, a koje se mora obaviti u roku od 48 sati poslije zaprimanja.

3.1.1 Uzorci koji se uzimaju preko vatiranih navlaka za obuću za uzimanje brisa fecesa:

- pažljivo se raspakiraju dva para vatiranih navlaka za obuću za uzimanje brisa fecesa (ili čarapa) kako bi se izbjeglo rasipanje nahvatane fekalne supstance koja se sakuplja i stavlja u 225 ml puferizirane peptonske vode (Buffered Peptone Water-BPW) koja je prethodno zagrijana do sobne temperature,
- uzorak se dobro izmiješa do potpunog zasićenja i nastavlja rad na kulturi uzoraka primjenom metode detekcije.

3.1.2 Uzorci uzeti od ostale fekalne supstance i prašine:

- uzorci fecesa se sakupe i dobro izmiješaju, a zatim se uzima poduzorak od 25 g radi dobijanja kulture,
- poduzorak od 25 g treba se staviti u 225 ml puferizirane peptonske vode koja je prethodno zagrijana do sobne temperature.
- treba nastaviti rad na kulturi uzorka primjenom metode detekcije.

Ako je postignut dogovor o primjeni ISO standarda za pripremu fecesa radi utvrđivanja salmonele, u tom slučaju treba primijeniti te standarde koji zamjenjuju prethodno navedene odredbe o pripremi uzoraka.

#### **3.2 Metoda detekcije**

Ovu metodu preporučila je Referentna laboratorija Zajednice (RLZ) za salmonelu u Bilthoven, Holandija i ona je opisana u postojećoj verziji nacrtu Aneksa D ISO 6579 (2002): "Detekcija Salmonelle spp. u fecesu životinja i u uzorcima iz faze primarne proizvodnje".

Kod ove metode koristi se polučvrsti medij (modificirani polučvrsti Rappaport-Vassiladis medij, MSRV, kao jedino sredstvo za selektivno obogaćivanje).

#### **3.3 Serotipizacija**

Potrebno je odrediti tip najmanje jednog izolata od svakog pozitivnog uzorka prema Kaufmann-White šemi.

#### **3.4 Čuvanje izoliranih sojeva bakterija**

Sojevi bakterija izolirani iz uzoraka koje je sakupio nadležni veterinarski inspektor dostavljaju se referentnoj laboratoriji radi daljnje fagotipizacije ili testiranja na antimikrobnu rezistenciju. Metode čuvanja kulture moraju osigurati preživljavanje sojeva najmanje dvije godine.

### **4. Rezultati i izvještavanje**

Jato nesilja je pozitivno kada se prisustvo Salmonella enteritidis i Salmonella typhimurium (koje ne spadaju u soj vakcine) izoliraju u jednom ili više uzoraka uzetih od jata nesilja.

Pozitivna jata nesilja ocjenjivat će se samo jednom bez obzira na broj uzorkovanja i testiranja koja se provode i bit će navedena u izvještaju samo u prvoj godini kada je dijagnosticirana bolest.

U izvještaju se navodi:

- ukupan broj jata koka nesilja koja su ispitana i broj jata nesilja ispitana za svaki status uzorkovanja u skladu s tačkom 2.1 ovog Dodatka;
- ukupan broj inficiranih jata i rezultati ispitivanja za svaki status uzorkovanja;
- objašnjenje rezultata, a posebno izuzetnih slučajeva.

Rezultati i sve dodatne važeće informacije dostavljat će se u izvještaju o kretanjima i izvorima zoonoza.

### DODATAK III

*Programi testiranja potrebni za verifikaciju postignutog cilja za smanjenje prisustva *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium* kod jata brojlera*

#### 1. Učestalost i status uzorkovanja:

- uzorci od svih jata brojlera uzimat će se na inicijativu vlasnika i na zahtjev nadležnog veterinarskog inspektora,
- uzimanje uzoraka na inicijativu vlasnika obaviti će se u roku od dvije sedmice prije nego što se brojleri pošalju na klanje,
- uzimanje uzoraka po nalogu nadležnog veterinarskog inspektora svake godine obuhvatit će najmanje jedno jato brojlera na 10% imanja koje imaju više od 5.000 jedinki i obaviti će se na osnovu analize rizika svaki put kada nadležni veterinarski inspektor smatra da je to neophodno.

Uzimanje uzoraka koje obavi nadležni veterinarski inspektor može da zamijeni uzimanje uzoraka na inicijativu vlasnika.

Nadležni veterinarski inspektor može odlučiti da uzme uzorak najmanje iz jedne proizvodne jedinice brojlera po turnusu na imanjima s više proizvodnih jedinica ako se:

- primjenjuje sistem "sve unutra /sve napolje",
- isti sistem upravljanja primjenjuje na sva jata,
- ista hrana i voda daju svim jatima,
- tokom jedne godine i tokom najmanje šest turnusa vrši ispitivanje na salmonele u skladu s monitoring šemom kod svih jedinki na imanju i nadležni veterinarski inspektor je uzeo uzorke od svih, bar pri jednom turnusu,
- svi rezultati testova na *Salmonella enteritidis* ili *Salmonella typhimurium* su negativni.

#### 2. Uputa za uzimanje uzoraka

Upotrebljava se najmanje dva para navlaka za obuču za uzimanje brisa fecesa /čarapa. U slučaju jata brojlera koja se gaje na podu uzorci se uzimaju samo s prostora unutar objekta.

Svi uzorci brisa fecesa s navlaka za obuču/čarapa trebaju se sakupiti u jedan uzorak.

Kod jata koja broje manje od 100 brojlera kada se ne mogu koristiti navlake za obuču/čarape za uzimanje brisa fecesa uzorci se mogu sakupiti rukom, tako što se navlake za obuču za uzimanje brisa fecesa ili čarape navuku preko ruku u rukavicama ili ako to nije moguće primjenjuje se neka druga tehnika uzimanja uzoraka fecesa koja odgovara cilju.

Prije nego što se navuku navlake za obuču za uzimanje brisa fecesa, njihovu površinu treba nakvasiti otapalom (MRD-maximum recovery diluent: 0,8% fiziološkog rastvora, 0,1% peptona u sterilnoj deioniziranoj vodi) ili u sterilnoj vodi ili u nekom drugom otapalu. Nije dozvoljena upotreba vode s imanja, koja sadrži antibiotike ili druga dodatna sredstva za dezinfekciju. Navlake za obuču za uzimanje brisa fecesa ili čarape prije upotrebe se mogu autoklavirati s otapalom u vreći za autoklaviranje ili u tegli.

Otapala se također mogu nanijeti poslije obuvanja čizama upotrebom spreja ili bočice za ispiranje. Svakim parom navlaka treba obuhvatiti po 50% površine objekta.

Po završetku uzimanja uzoraka navlake za obuću za uzimanje brisa fecesa/čarape treba pažljivo skinuti tako da se ne ošteti nakupljeni materijal.

Navlake za obuću za uzimanje brisa fecesa mogu se izvrnuti za uzimanje brisa fecesa, kako bi se sačuvao materijal i treba ih staviti u kesu ili u posudu i označiti.

Ako nadležni veterinarski inspektor provodi uzorkovanje zbog sumnje na infekciju salmonelama i u bilo kom drugom slučaju kada smatra da je to neophodno provest će dodatne odgovarajuće testove tako da na rezultate ispitivanja salmoneloze kod jata brojlera ne utiče upotreba antibiotika kod ovih jata.

Ukoliko se ne otkrije prisustvo bakterija *Salmonella enteritidis* i *Salmonella Typhimurium*, a otkriju se antimikrobni lijekovi ili učinak inhibicije rasta, jato brojlera se smatra zaraženim.

### **3. Ispitivanje uzoraka**

#### **3.1 Transport i priprema uzoraka**

Uzorci se šalju u ovlaštenu dijagnostičku veterinarsku laboratoriju u roku od 25 sati poslije sakupljanja. Uzorci se u laboratoriji drže u frižideru do ispitivanja koje se obavlja u roku od 48 sati poslije zaprimanja.

Par navlaka za obuću za uzimanje brisa fecesa/čarapa mora se pažljivo raspakirati da bi se izbjeglo rasipanje nakupljenog fekalnog materijala. Materijal treba sakupiti i staviti u 225 ml puferizirane peptonske vode koja je prethodno zagrijana do sobne temperature.

Uzorak treba dobro izmiješati do potpunog zasićenja i nastaviti rad na zasijavanju kulture uzoraka primjenom metode detekcije.

Ako je postignut dogovor o primjeni ISO standarda za pripremu fecesa radi utvrđivanja salmoneloze u tom slučaju treba primijeniti te standarde i oni zamjenjuju odredbe o pripremi uzoraka.

#### **3.2 Metoda detekcije**

Koristi se metoda koju je preporučila Referentna laboratorija Zajednice (RLZ) za Salmonelu u Bilthovenu, Holandija. Ova metoda je opisana u postojećoj verziji nacrtu Aneksa D ISO 6579 (2002): "Detekcija *Salmonella* spp. u fecesu." Kod ove metode koristi se polučvrsti medij (modificirani polučvrsti Rappaport-Vassiladis medij, MSRV) kao jedino sredstvo za selektivno obogaćivanje.

#### **3.3 Serotipizacija**

Treba odrediti serotip najmanje jednog izolata od svakog pozitivnog uzorka prema Kaufmann-White šemi.

#### **3.4 Čuvanje izoliranih sojeva bakterija**

Sojeve bakterija izolirane iz uzoraka nadležni veterinarski inspektor dostavlja referentnoj laboratoriji radi daljnje fagotipizacije ili testiranja na antimikrobnu rezistenciju. Metode čuvanja kulture moraju osigurati preživljavanje sojeva najmanje dvije godine.

### **4. Rezultati i izvještavanja**

#### **4.1 Izračunavanje prevalence**

Jato brojlera je pozitivno kada je prisustvo *Salmonella enteritidis* i/ili *Salmonella typhimurium* (koje ne spadaju u soj vakcine) potvrđene u jatu u bilo kom trenutku.

Pozitivna jata brojlera uzet će se samo jednom u obzir po jednom turnusu bez obzira na broj uzorkovanja i ispitivanja koja se provedu i bit će navedena u izveštaju samo za onu godinu u kojoj su dobijeni prvi pozitivni uzorci.

#### **4.2 Izvještavanje**

U izvještaju se navodi:

- ukupan broj jata brojlera od kojih su uzeti uzorci;
- ukupan broj inficiranih jata brojlera;
- svi izolirani serotipovi salmonele (uključujući i ostale serotipove osim *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium*);
- objašnjenje rezultata, a posebno izuzetnih slučajeva.

Rezultati i sve relevantne informacije dostavljaju se nadležnom veterinarskom inspektoru.